

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

УДК 342.729; 323.264; 366.764

Н.В. Ганжа

кандидат юридичних наук
Класичний приватний університет

ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ І ПОРЯДОК РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПІКЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У статті за допомогою компаративного підходу визначено співвідношення понять “пікет” і “пікетування”; з’ясовано і порівняно зміст права на пікетування й обмеження цього права в Україні та в Російській Федерації; порядок реалізації цього права громадянами в кожній з вищезазначених країн, а також відповідальність за порушення його реалізації, різні види якої аналізуються у кожній з порівнюваних держав окремо.

Ключові слова: конституція, пікет, пікетування, політичні права, форми безпосередньої демократії.

I. Вступ

Показником демократизму в державі, як відомо, є реальна представницька демократія й забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Особливе значення серед останніх зазвичай займають політичні права та свободи.

В останні два десятиріччя активність реалізації громадянами порівнюваних країн своїх політичних прав і свобод збільшилася порівняно з активністю реалізації останніх у період існування відповідних республік Радянського Союзу. Про це свідчать такі факти: крім проведення виборів, референдумів, демонстрацій, зборів, мітингів, походів (які проводилися і за часів Радянського Союзу) зараз в Україні та Російській Федерації зростає кількість інших форм безпосередньої демократії (виявлення громадської думки, плебісцити, народні обговорення, народні ініціативи, петиції (колективні письмові звернення), серед яких ми намагаємося проаналізувати конституційно-правове регулювання тільки однієї з цих форм, а саме пікетування.

Серед теоретиків та конституціоналістів (українських і російських), які займалися проблемами форм та актів безпосередньої демократії, політичними правами й свободами, і пікетами зокрема, варто назвати дослідження С. Алексєєва, М. Баглая, Ю. Дмитрієва, А. Колодія, С. Комарова, В. Комарової, В. Копейчикова, О. Мурашина, В. Погорілка, О. Прієшкіної, В. Федоренка, В. Ша-

поваля тощо. Останні дисертаційні дослідження в Україні були проведені О. Власенко [2], О. Галус [3], у Російській Федерації – І. Колосовим [5], І. Полянською [9], М. Яковенко [15].

II. Постановка завдання

Мета статті – розглянути проблеми співвідношення понять “пікет” і “пікетування”, які закріплюються на конституційному (Російська Федерація) і законодавчому рівнях у розглянутих країнах і є предметом цього компаративного дослідження; з’ясувати і порівняти зміст права на пікетування і обмеження цього права; порядок його реалізації громадянами, а також відповідальність за порушення його реалізації як в Україні, так і в Російській Федерації.

III. Результати

Політичні акції, які проходять в аналізованих країнах, у тому числі пікетування на місцевому рівні, мають чітко виражену злободенність (пікети біля будинку Конституційного Суду України у 2007 р., пікети проти прийняття Податкового кодексу України у 2010 р. і пенсійної реформи у 2011 р., пікети проти ювенальної юстиції у Росії протягом 2012 р. тощо).

Теоретичною проблемою, що потребує вивчення, є визначення схожих понять “пікет” і “пікетування” та їх співвідношення, оскільки законодавство України і Російської Федерації містить окремі норми, принципи або навіть інститути (у Російській Федерації), які врегульовують порядок реалізації відповідних прав громадян та встановлюють обмеження щодо їх реалізації.

В Україні жодного спеціального законодавчого акта щодо регулювання пікетів або пікетування не існує, тому, звичайно, відсутні нормативні визначення цих понять. На конституційному рівні воно також не згадується й відповідно прямо не регламентується, але, як вказується у наукових джерелах, право на пікетування “по суті передбачене ст. 39 Конституції України. Згідно зі ст. 39, громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про що завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування” [1, с. 647].

Тобто про “пікети” в контексті Основного Закону, за думкою О. Батанова, мова не йде. Такий підхід, на нашу думку, виявляється дещо вузьким, оскільки, як впливає зі словотворчості, слово “пікетування” походить від слова “пікет”. Останнє має кілька значень (фр. *piquet*, буквально – кілок, віха): 1) невеликий сторожовий загін; 2) ...група страйкарів, що охороняє територію об'єкта, щоб не допустити туди штрейкбрехерів; 3) міра довжини залізн. ліній; 1 км містить 10 пікетів; 4) точка місцевості, висота якої визначається під час геодезичної зйомки; 5) старовинна гра в карти [14, с. 534].

На відміну від Конституції України, у Російській Федерації право на проведення пікетування прямо врегульовано ст. 31 Конституції 1993 р.: “Громадяни Російської Федерації мають право збиратися мирно без зброї, проводити зібрання, мітинги й демонстрації, походи і пікетування” [6]. Далі це право знайшло детальну регламентацію у спеціальному законодавчому акті – Федеральному Законі “Про збори, мітинги, демонстрації, походи та пікетування” (далі – ФЗ № 54) № 54 від 19.06.2004 р. Цей акт ввів єдине визначення для всіх видів масових акцій: вони іменуються публічними заходами. Згідно з п. 1 ст. 2 ФЗ № 54, публічний захід – відкрита, мирна, доступна кожному, така, що проводиться у формі зборів, мітингів, демонстрацій, походів, пікетування або в різних поєднаннях цих форм акція, здійснювана за ініціативою громадян РФ, політичних партій, інших суспільних або релігійних об'єднань [8].

Метою публічного заходу є вільне вираження і формування думок, а також висунення вимог з різних питань політичного, економічного, соціального і культурного життя країни і питань зовнішньої політики. Проведення будь-яких публічних заходів ґрунтується на двох основоположних принципах – законності, тобто дотриманні положень Конституції і законодавства РФ при проведенні публічного заходу, і добровільності участі.

Також ФЗ № 54 закріпив визначення кожного з видів публічних заходів. Так, зокрема, пікетування розглядається як форма публічного вираження думок, здійснюваного без пересування і використання звукопідсилювальних технічних засобів шляхом розміщення біля пікетованого об'єкта одного або більше громадян, які використовують плакати, транспаранти й інші засоби наочної агітації.

Для встановлення змісту поняття “пікетування” варто звернути увагу на Довідку Вищого адміністративного суду України від 01.04.2012 р. щодо вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами законодавства під час розгляду та вирішення впродовж 2010–2011 рр. справ стосовно реалізації права на мирні зібрання (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо) (далі – Довідка), у якому зазначається таке: “Мирні зібрання є одним із засобів відстоювання людиною і громадянином своїх прав, свобод та інтересів у демократичному суспільстві. Право громадян на свободу мирних зібрань в Україні гарантується та захищене державою, яка зобов'язана забезпечити його ефективну реалізацію.

Щодо визначення форм і видів мирних зібрань у національному законодавстві, то необхідно зазначити, що залежно від поставленої мети та методів проведення масові заходи громадян розподілено на кілька категорій Статутом патрульно-постової служби міліції України, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28 липня 1994 р. № 404. Так, відповідно до підпунктів 332–336 пункту 4 розділу XV цього Статуту:

- збори – це спільна, спеціально організована невелика присутність громадян у громадському або іншому місці, зумовлена необхідністю обговорення різних політичних, соціальних, економічних, культурних та інших проблем;
- мітинг – масові збори зі злочинних, переважно політичних питань, які проводяться, як правило, на вулицях, майданах, стадіонах, парках. Неодмінні атрибути мітингу – масова аудиторія, промовці, лозунги, прапори, заклики (усні, друковані, письмові);
- демонстрація – масове знаходження громадян з приводу висловлення будь-яких громадсько-політичних настроїв, у тому числі з питань протесту або незгоди будь-чим. (Цей захід може виявлятися також у проступку однієї особи, здійсненні нею вчинку з метою підкреслення свого ставлення до будь-якої події чи посадової особи тощо);

- вуличний похід проводиться з тією ж метою, що й демонстрація, мітинг, однак відрізняється меншою динамікою, відсутністю мітингово-демонстраційної атрибутики;
- пікетування – форма демонстрації, під час якої виставляються представники будь-де, наприклад, перед будинками об'єднань, підприємств з метою висловлення протесту проти чого-небудь, для забезпечення охорони на місці проведення страйку або демонстрації” [4].

Як зазначено у Довідці, таке визначення пікетування “не дає змоги правильно розкрити зміст цього заходу. Під пікетуванням як формою безпосередньої демократії необхідно розуміти публічне вираження колективної або індивідуальної думки (демонстрація підтримки, солідарності, протесту проти чого-небудь) шляхом розташування громадян біля певного об'єкта. Під час пікетування можуть використовуватися плакати, транспаранти, інші засоби наочної агітації.

Водночас невідповідність змісту зібрання будь-якому з наведених визначень не може бути перешкодою для його проведення за умови мирних характеру та мети такого зібрання” [4].

За думкою О. Галус “пікетування визначається як форма безпосереднього народовладдя, що полягає у публічному вираженні громадянином або групою громадян своїх поглядів чи протесту шляхом розташування громадян перед будівлями органів державної влади, органів місцевого самоврядування тощо” [3, с. 14]. Таким чином, підтримуємо позицію про те, що пікетування може проводитися однією особою, тому такий мирний захід не може класифікуватися як мирне зібрання або збори. У разі, якщо такий захід не перешкоджає руху транспорту, проході пішоходів, роботі органів державної влади та місцевого самоврядування тощо, він може проводитися без попереднього сповіщення останніх.

У ч. 2 ст. 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод встановлено, що здійснення прав на свободу зібрань та об'єднання не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, які входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави.

Право громадян на свободу мирних зібрань в Україні, у тому числі право на піке-

тування (пікети) гарантується та захищене державою, яка зобов'язана забезпечити його ефективну реалізацію. Оскільки в Україні прийнятий принцип прямої дії Конституції України (ч. 3 ст. 8), то вважаємо, що громадяни України можуть реалізовувати своє право на пікетування у сповіщальному, а не дозвільному, порядку на підставі зазначеної ст. 39 Конституції України. Здійснення цього права не підлягає жодним обмеженням, крім установлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Обмеження щодо реалізації цього права може бути встановлено тільки судом, у зв'язку з чим забезпечення гарантованого державою права на мирні зібрання значною мірою покладається на суд. Крім того, ст. 64 Конституції України визначено, що конституційні права і свободи людини і громадянина, а відповідно, і право на мирні зібрання, не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Конституційний Суд України Рішенням у справі щодо завчасного сповіщення про мирні збори від 19.04.2001 р. № 4 рп/2001 визначив, що тривалість строків завчасного сповіщення має бути у розумних межах і не повинна обмежувати права, передбаченого ст. 39 Конституції України достатньою і для того, щоб органи виконавчої влади чи місцевого самоврядування могли визначитися, наскільки проведення мирних зібрань відповідає закону (який ще не прийнятий! – Н.Г.) та в разі потреби звернутися до суду для вирішення спірних питань. Таке сповіщення має здійснюватися громадянами через організаторів масових зібрань (у нашому випадку – пікетів).

На законодавчому рівні в Україні є посилення щодо реалізації права громадянами на пікетування (пікети) у таких актах:

1) п. 2 ч. 3 ст. 70 Закону України “Про всеукраїнський референдум”, у якому встановлюються форми і засоби агітації референдуму, а також у ч. 3 ст. 71 цього ж Закону встановлено, що “агітація напередодні дня голосування та в день голосування забороняється. У цей же час забороняються проведення масових акцій (зборів, мітингів, походів, демонстрацій, пікетів) у зв'язку з проведенням референдуму чи його питанням, розповсюдження агітаційних матеріалів, обговорення питання референдуму у засобах масової інформації чи на публічних заходах” [11]. Ця норма означає обмеження відповідного права у часі щодо його реалізації громадянами України;

2) п. 2 ч. 2 ст. 68 Закону України “Про вибори народних депутатів України” про

форми передвиборної агітації й аналогічна норма про заборону проведення пікетів напередодні дня голосування та в день голосування (ч. 3 ст. 70 цього Закону) [10];

3) ст. 11 Закону України “Про колективні договори і угоди” передбачено: “Для підтримки своїх вимог під час проведення переговорів щодо розробки, укладення чи зміни колективного договору, угоди профспілки, інші уповноважені працівниками органи можуть проводити у встановленому порядку збори, мітинги, пікетування, демонстрації” [12].

Також слід зазначити, що окремі аспекти щодо організації та проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій врегульовано ст. 182, 183 Кодексу адміністративного судочинства України, якими визначено особливості провадження у справах за адміністративними позовами суб’єктів владних повноважень про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання та про усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання. Відповідальність за порушення порядку організації і проведення мирних зібрань встановлена ст. 185-1, 185-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення; ст. 340 Кримінального кодексу України.

У законодавстві Російської Федерації відповідальність за порушення порядку організації і проведення публічних заходів настає залежно від характеру допущеного порушення в адміністративному або кримінальному порядку (відповідно ст. 5.38 Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення від 30.12.2001 р. № 195-ФЗ у редакції від 25.12.2012 р. і ст. 149 Кримінального Кодексу РФ від 13.06.1996 р. № 63-ФЗ зі змінами на 03.12.2012 р.).

Варто зазначити, що “вирішуючи питання про встановлення обмежень у реалізації права на мирні зібрання, суди інколи вдаються до оцінювання “своєчасності” та “повноти” повідомлення організаторів мирного зібрання органу влади про запланований захід. Наприклад, Окружний адміністративний суд м. Севастополя у постанові від 22.05.2010 р. № 9650806 дійшов висновку, що: “відповідачка повідомила Ленінську районну державну адміністрацію міста Севастополь ... про намір проведення пікету ... за три дні до його проведення, що позбавляє позивача, як орган виконавчої влади, здійснити всі необхідні заходи для підготовки проведення даного пікету”. При цьому суд послався на Указ Президії Верховної Ради СРСР “Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР” від 28.07.1988 р. № 9306-XI, який “діє на даний час” і передбачає подання заяви не пізніше як за десять днів до да-

ти проведення заходу. Суд вказав також на те, що у повідомленні про мирне зібрання “не зазначені строк, мета, форма, місце проведення та кількість учасників пікету”, що не відповідає указу Президії Верховної Ради СРСР. Тому “порушення порядку організації пікету” визнано достатньою підставою для його заборони.

Іншої думки дотримується Окружний адміністративний суд Автономної Республіки Крим, який у постанові від 02.07.2010 р. № 10701594 дійшов висновку, що здійснення повідомлення за один день до заходу “дає можливість органу виконавчої влади вжити заходи щодо забезпечення громадського порядку”, тому визнав, що відповідачі завчасно сповістили орган про проведення мітингу” [7].

Узагальнюючи всі викладені вище підходи, вважаємо, що з точки зору конституційної науки і теорії права поняття “пікет” і “пікетування” майже збігаються за своїм змістом, за порядком реалізації відповідних прав, обмежень в їх реалізації як у вітчизняному, так і в російському законодавстві, а відрізняються одне від одного лише за однією ознакою – місцем їх проведення. Пікет має місце у будь-якому громадському місті, а пікетування – за місцем розташування (поблизу нього або навколо) конкретного пікетованого об’єкта (наприклад, біля будівлі Верховної Ради України, Конституційного Суду України, Державної Думи Російської Федерації тощо). За іншими ознаками проводити розбіжності (зокрема, за кількістю учасників, метою цих заходів, порядком отримання дозволу тощо) не виявляється потрібним.

Крім вищезазначених актів у вітчизняній нормотворчій практиці питання проведення пікетів регулювалися Указом Президії Верховної Ради СРСР “Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР” від 28.07.1988 р. № 9306-XI, який, згідно з п. 1 Розділу XV “Перехідні положення” Конституції України, є чинним у частині, що не суперечить Конституції України. Зазначеним Указом визначено, зокрема, осіб, уповноважених звертатися до виконавчих органів сільських, селищних, міських рад з повідомленням про проведення мирного заходу, вимоги до змісту такого повідомлення, вимоги щодо забезпечення виконавчими органами сільських, селищних, міських рад умов проведення мирного заходу тощо. Вважаємо, що цей Указ не відповідає Конституції України й підлягає скасуванню, оскільки, згідно ч. 2 ст. 39 Конституції України, обмеження щодо реалізації прав на проведення мирних зібрань (у тому числі пікетування) має бути врегульовано спеціальним законом.

Як відомо, зараз на розгляді у Верховній Раді України перебуває проект Закону України "Про порядок організації і проведення мирних заходів" від 12.12.2012 р. № 0918, у якому стосовно повідомлення про проведення мирного зібрання зазначається таке: "Організатор мирного зібрання письмово повідомляє про намір проведення мирного зібрання відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування завчасно, але не пізніше як за два робочі дні до його початку" (п. 1 ст. 7 законопроекту) [13].

Вважаємо, що при розробці й обговоренні проекту Закону України "Про порядок організації і проведення мирних заходів" від 12.12.2012 р. № 0918 можливо врахувати досвід законодавчого врегулювання відповідних питань у Російській Федерації, в ч. 1 ст. 7 ФЗ № 54 якого передбачено таке правило: "При проведенні пікетування групою осіб повідомлення про проведення публічного заходу може подаватися у строк не пізніше трьох днів до дня його проведення, а якщо зазначені дні збігаються з неділею і (або) неробочим святковим днем (неробочими святковими днями), – не пізніше чотирьох днів до дня його проведення" [8].

Особливості суб'єктного складу реалізації права на пікетування в Україні й розробка пропозицій щодо встановлення відповідних норм у чинному вітчизняному законодавстві (з урахуванням досвіду Російської Федерації) можуть бути предметом подальших публікацій.

IV. Висновки

Поняття "пікет" і "пікетування" у законодавстві порівнюваних країн майже збігаються за своїм змістом, за порядком реалізації відповідних прав, обмежень в їх реалізації, а відрізняються одне від одного лише за однією ознакою – місцем їх проведення. Пікет має місце у будь-якому громадському місці, а пікетування – за місцем розташування конкретного пікетованого об'єкта. За іншими ознаками проводити розбіжності не видається потрібним.

За кількістю нормативно-правових актів та їх змістом більш розвиненим у конституційно-правовому регулюванні виявляється інститут пікетування у Російській Федерації, на відміну від вітчизняного законодавства, яке ще не сформулювало законодавчої позиції щодо порядку реалізації відповідного права громадян України. Загальним є те, що в законодавстві порівнюваних країн поряд з національними актами діють міжнародно-правові акти: Загальна декларація прав людини (1948), Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950), Міжнародний Пакт про громадянські та політичні права (1966), а також встановлена адміні-

стративна та кримінальна відповідальність за порушення, пов'язані з реалізацією прав на пікети (пікетування).

Пропонуємо внести зміни до п. 1 ст. 7 проекту Закону України "Про порядок організації і проведення мирних заходів" від 12.12.2012 р. № 0918 такого змісту: "Організатор мирного зібрання письмово повідомляє про намір проведення мирного зібрання відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, але не пізніше як за три робочі дні до його початку, за винятком пікетування, яке проводиться однією особою" і врахувати їх під час розгляду у повторному другому читанні зазначеного законопроекту у Верховній Раді України.

Список використаної літератури

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Юридична думка, 2012. – 1020 с.
2. Власенко О.Л. Конституційне право громадян на свободу зборів, мітингів, походів і демонстрацій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / О.Л. Власенко; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2011. – 20 с.
3. Галус О.О. Форми безпосереднього народовладдя в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / О.О. Галус; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2012. – 23 с.
4. Довідка Вищого адміністративного суду України від 01.04.2012 р. щодо вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами законодавства під час розгляду та вирішення впродовж 2010–2011 років справ стосовно реалізації права на мирні зібрання (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vasu.gov.ua/ua/generalization_court_practice.html?_m=publications&_t=rec&id=2322&s=print.
5. Колосов И.С. Конституционное право граждан на проведение собраний, митингов и демонстраций, шествий и пикетирования и его реализация в субъектах Российской Федерации, находящихся в пределах Южного Федерального округа: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / И.С. Колосов; Ставроп. гос. ун-т. – Ставрополь, 2005. – 22 с.
6. Конституция Российской Федерации (принята на всенародном голосовании 12.12.1993 г.) (с поправками) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-4.htm>.
7. Куйбіда Р. Судові заборони – обмеження свободи мирних зібрань чи втручання? [Електронний ресурс] / Р. Куйбіда,

- М. Середа. – Режим доступу: <http://www.gromada.lviv.ua/analytic/104>.
8. О собраниях, митингах, демонстрациях, шествиях и пикетированиях: Закон Российской Федерации от 19.06.2004 г. ФЗ № 54 // Российская газета. – 2004. – № 131.
 9. Полянская И.С. Конституционно-правовое регулирование права граждан Российской Федерации на проведение собраний, митингов и демонстраций, шествий и пикетирования: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / И.С. Полянская; Моск. ун-т МВД РФ. – М., 2005. – 23 с.
 10. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17.11.2011 р. № 4061-VI // Голос України. – 2011. – № 234.
 11. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 06.11.2012 р. № 5475-VI // Голос України. – 2012 – № 226.
 12. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01.07.1993 р. № 3356-XII // Голос України. – 1993. – 29 липня.
 13. Про порядок організації і проведення мирних заходів від 12.12.2012 р. № 0918: законопроект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44969.
 14. Словарь иностранных слов / под ред. И.В. Лёхина и проф. Ф.Н. Петрова. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Гос. изд-во иностранных и национальных словарей, 1954. – 856 с.
 15. Яковенко М.А. Конституционное право граждан Российской Федерации на проведение публичных мероприятий: теоретические и практические аспекты: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / М.А. Яковенко – М., 2012. – 31 с.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2013

Ганжа Н.В. Понятие, содержание и порядок реализации права на пикетирование в Украине и Российской Федерации: сравнительный анализ

В статье с помощью компаративного подхода определяются соотношения понятий “пикет” и “пикетирование”; выясняется и сравнивается содержание права на пикетирование и ограничение этого права в Украине и в Российской Федерации; порядок реализации этого права гражданами в каждой из вышеупомянутых стран, а также ответственность за нарушение его реализации, различные виды которой анализируются в каждом из сравниваемых государств отдельно.

Ключевые слова: конституция, пикет, пикетирование, политические права, формы непосредственной демократии.

Ganzha N.V. Notion, meaning and procedure of implementation of right to picket in Ukraine and Russian federation: comparative analysis

The article uses comparative approach to define the correlation of “picket” and “picketing” notions, meaning of the right of picketing and its limitations in Ukraine and the Russian Federation are clarified; the procedure of implementing this right by citizens of each of the two countries, as well as liability for failure of implementation in each of the compared countries is analyzed separately.

Social relations that are formed in the process of direct democracy realization make the object of investigation in this article.

The object of investigation covers the notion, meaning and implementation method for implementation of the right of picketing in Ukraine and the Russian Federation.

The conclusion makes the approach to the correlation of such notions as “picket” and “picketing”, as in legal systems of the countries under comparison, these notions almost coincide from the viewpoint of their sense, implementation methods and limitations. The only difference is their location.

The theses is defined that the constitutional legal regulation of picketing institution is developed in more detail in the Russian Federation if compared with domestic law. The common feature is that, in legal systems of the compared countries, international legal acts are effective in addition to national acts, with administrative and criminal responsibility for infringement associated with the implementation of rights to picket (right of picketing).

Changes have been proposed to paragraph 1 of Clause 7 of Draft Law of Ukraine “On the Procedure of Organization and Holding of Peaceful Activities” of December 12, 2012, No. 0918, in order to provide for the rule that a written notification of the intention to hold a peaceful event shall be submitted by its organizer to appropriate executive power or local self-government authorities no later than three workdays before its starting date, except for single-person picketing.

Key words: constitution, picket, picketing, political rights, direct democracy forms.